

PRILAGODBA POUČAVANJA MODALITETIMA UČENJA

ALENKA BUJAN

ŽIVIMO ZAJEDNO, ALI S RAZLIKAMA

Živimo zajedno, ali s razlikama:
netko sporo hoda,
netko lijepo piše,
netko lako uči,
netko teško diše,
netko slabo pjeva,
netko zbori čisto...

Ipak, svako dijete
u biti je isto:
malo toplo srce
i želja puna glava
da živimo zajedno, ali s razlikama.

Dragan Lendić

Uvod

„Jedan od naših zadataka kao roditelja i učitelja jest pomoći pojedinoj djeci da otkriju i koriste svoje jake modalitete kako bi djelotvornije učila” (Willis i Hodson, 2004, 152) Ova me rečenica iz knjige Otkrijte stil učenja vašeg djeteta zaintrigirala. Po tko zna koji put pokazalo se odličnim biti na izvoru informacija kao školska knjižničarka. Zadatak vam je pratiti novu literaturu, naročito onu s područja odgoja i obrazovanja, kako bi odlučili treba li je vaša škola imati. S druge strane kao nastavnica geografije nastojim nova saznanja provjeriti u praksi. Tako je bilo i ovaj put. Svoja iskustva želim podijeliti s vama kako bi imali koristi u svakodnevnom radu s učenicima.

MODALITETI UČENJA

Modalitet je najpoznatiji aspekt stila učenja pa ga mnogi poistovjećuju sa stilom učenja. Međutim on to nije. Stil učenja mnogo je kompleksniji te pored modaliteta zahtjeva analizu talenata, interesa i dispozicija, tj. načina na koje se dijete suočava sa svijetom. Modalitet se odnosi na osjetila (moduse) kroz koja ljudi primaju i obrađuju informacije pa postoji **auditorni**, **vizualni** i **taktilno-kinestetički** modalitet.

Auditorni učenici bolje shvaćaju i obrađuju informacije kad su iznesene usmeno. Mnogima glazba može pomoći kod učenja. Kod nekih slučajeva informacije koje nisu

auditorne mogu smetati (npr. grafičke ilustracije), dok zvukovi mogu biti izvori ideja.

Verbalni učenici su poseban tip auditornih učenika. Da bi obradili nove informacije oni ih moraju izgovoriti – imaju jaku potrebu za verbaliziranjem. Pismeni zadatak moraju pročitati naglas da bi razumjeli što se od njih traži. Često imaju potrebu da o novim informacijama popričaju s kolegom iz klupe. Koliko puta takve učenike prozivamo jer brbljaju pod satom! Oni se dobro osjećaju radeći u paru ili u grupi jer tako mogu zadovoljiti potrebu za verbaliziranjem, a da to bude prihvatljivo.

Auditori učenici vole razgovarati, raspravljati, usmeno izlagati, čitati naglas, slušati i pričati priče. Takvi se učenici zapravo najbolje snalaze u tradicionalnom obrazovanju jer ono najviše poučava kroz auditorni modus.

Vizualne učenike dijeli se u dva tipa koji se podosta razlikuju - oni koji uče putem slika i oni koji uče putem tiskanog materijala. **Slikovni učenici** sve ulazne informacije pretvaraju u slike pa se kaže da misle u slikama. Materijali koji će im omogućiti lakše učenje su grafikoni, dijagrami, crteži, mape, animacije, filmovi i sl. Već vidimo da nastava geografije tu ima puno za ponuditi. Vrlo je važno poučiti ih da izrađuju svoje umne mape i na taj način organiziraju nove informacije.

Drugi tip vizualnih učenika su **tiskovni učenici** koji zapravo misle u riječima. Često upravo suprotno od slikovnih učenika, prevode slike u riječi. U tu grupu spadaju svi oni koji vole novi tekst kojeg proučavaju podcrtavati u bojama kako bi ga lakše obradili i zapamtili. Vrlo im je važna pisana informacija, ali i čitanje. Dok uče ili slušaju izlaganje moraju pisati svoje bilješke. To je njihov način da obrade i zapamte nove informacije.

Najčešće vole učiti sami da ih nitko ne ometa. Priznajmo, takve učenike jako je lijepo imati u razredu.

Taktilno - kinestetički učenici, za razliku od prethodnih, u tradicionalnoj učionici zadaju najviše glavobolje učiteljima. Ali možda samo zato jer ih ne razumijemo. Njih najpozornijim drži dodir i kretanje, a to nisu aktivnosti koje prevladavaju u tradicionalnom odgojno-obrazovnom procesu. Oni se jednostavno moraju kretati, oni moraju dodirivati čak i ono što smo zabranili. Često ih proglašavamo hiperaktivnima iako to nisu. Vrlo je važno da osvijeste svoj problem i da ga nauče kontrolirati. To mogu tako da ruke zaposle nekim aktivnostima kao što je črčkaranje na rubu papira ili prevrtanje u rukama nekog sitnog predmeta. Zanimljivo je da je kačkanje i vezenje također jedna od metoda kako na društveno prihvatljiv način zaposliti ruke, a u isto vrijeme ostati usredotočen na sugovornika. Dakle takva taktilno-kinestetička aktivnost neće odvući pažnju već je povećati kod takvih osoba. Poneki od takvih učenika imaju potrebu tekst pratiti prstom dok čitaju kako bi zadovoljili potrebu za dodiranjem. Za njihovo učenje puno će više vrijediti da izrade piramidu od kartona nego da im netko danima priča o piramidama. Vole raditi s maketama, sklopovima, raznim predmetima. Zapravo vole konkretan rad. Među njima se također može razlikovati nekoliko tipova - oni koji uče rukovanjem (sastavljanje, rastavljanje, konstruiranje); oni koji uče cijelim tijelom (istraživanje kretanjem, igra, vježba, demonstracija nekih aktivnosti,...); učenici koji uče skiciranjem i oni koji uče pisanjem (više sličje tiskovnim učenicima).

Nadam se da ste prepoznali sebe u nekom od modaliteta ili što je češće, prepoznali ste se u više modaliteta, odnosno njihovih

tipova. To je zapravo uobičajeno. Rijetki su ljudi koji uče samo na jedan način, odnosno koji pripadaju u samo jedan modalitet. Njima je teško učiti, naročito ako učitelj nije svoje poučavanje prilagodio njihovom modalitetu. Najlakše je onima koji su osvijestili koji je njihov najjači modalitet pa ga najviše koriste za učenje, ali prema potrebi mogu se služiti i ostalim modalitetima koje imaju slabije zastupljene. Za takve kažemo da su naučili učiti.

PRILAGODBA POUČAVANJA MODALITETIMA UČENJA

Da bi tehnike učenja mogli prilagoditi modalitetima učenja vaših učenika svakako je najprije potrebno saznati koji modalitet ili modaliteti kod njih dominiraju. Jedan od načina je kratki upitnik procjene modaliteta (Willis i Hodson, 2004, 283-284) koji se nalazi u prilogu knjige. Njegovo provođenje neće vam oduzeti mnogo vremena. Svakako učenike prije provođenja upitnika upoznajte s ciljem istog - osvijestiti koji modalitet kod njih prevladava kako bi lakše i bolje učili. Zamolite ih da budu iskreni i ozbiljni kod odgovaranja kako bi slika koju dobijete bila što točnija. To bi prije svega trebalo biti u njihovu interesu jer ćete se prema rezultatima upitnika prilagođavati njihovim potrebama.

Nakon obrade upitnika (način obrade opisan je u knjizi) trebalo bi vam postati jasnije s „kakvim materijalom raspolazete“. Većina otkrivenog neće vam biti nova, ali vjerujem da ćete se kod nekih učenika iznenaditi. Za neke će vam napokon postati jasno zašto ih nikako ne možete „ušutkati“, zašto neki i po nekoliko puta tijekom sata „moraju“ van, zašto neki vole pisati bilješke, a drugi ne, ... Ne kažem da će postati lakše, samo ćete si moći lakše objasniti neke postupke učenika koje ste možda dosad smatrali neodgojenošću i kršenjem pravila. S rezultatima

upitnika upoznajte i učenike kako bi osvijestili kroz koje modalitete uče te to koristili u daljnjem procesu obrazovanja.

Sada slijedi za vas možda i najteži dio - naći načine da poučavanje prilagodite modalitetima učenja vaših učenika. Teško je znati s kakvim ćete se rezultatima upitnika susresti, ali ja ću u par sljedećih primjera pokušati pokazati kako nastavu geografije prilagoditi različitim modalitetima učenja. Ako neki od modaliteta kod vaših učenika nije zastupljen, tehnike poučavanja njemu nije potrebno prilagođavati. Potrebno je voditi računa da se najviše prilagodite većini, ali nikako ne treba zaboraviti one kojih je možda malo, ali imaju poteškoća sa svladavanjem gradiva upravo zato jer im ne omogućujemo da uče na način koji im najbolje odgovara.

U 8. razredu u nastavnoj temi *Klima, biljni svijet i ekološki problemi Hrvatske* jedno od obrazovnih postignuća je razlikovati vrste tla. Auditorne učenike možete složiti u grupu gdje će tekst iz udžbenika ili nekog drugog izvora čitati naglas. Kroz grupni rad verbalni učenici će zadovoljiti potrebu za verbalizacijom (komentirat će međusobno), a mogu o naučenom i pripremiti kratko usmeno izlaganje za druge učenike iz razreda. Vizualni učenici koji uče putem tiska mogu uz čitanje podcrtavati važne i nove informacije, a vizualni učenici koji bolje uče putem slika mogu izraditi umnu mapu na temu o vrstama tla u Hrvatskoj. Taktilno-kinestetički učenici najbolje i najlakše će usvojiti gradivo ako im donesete nekoliko uzoraka različitih tala pa će ih moći dodirivati i uspoređivati po boji, sastavu, teksturi, a možda napraviti i kakav jednostavniji pokus o npr. propusnosti tla za vodu.

U 5. razredu u nastavnoj temi *Reljef, gradnja Zemlje i unutarnje sile* jedno od obrazov-

nih postignuća je obrazložiti na crtežu unutarnju građu Zemlje. To postignuće najlakše će svladati vizualni učenici jer njima odgovara analizirati i obrazlagati crteže, grafikone, dijagrame. Upravo je to način na koji oni najlakše uče. No što je s drugima? Auditorni učenici će si svakako htjeti pročitati tekst ili čuti nastavnikovo izlaganje o građi Zemlje pa tek potom analizirati crtež. Taktilno-kinestetičke učenike niti to neće sasvim zadovoljiti. Njima bi bilo najlakše shvatiti unutarnju građu Zemlje pomoću modela kojeg bi mogli sklapati i rasklapati. Tako bi učili, gotovo kroz igru i na njima najprihvatljiviji način. Ako nemate model unutarnje građe Zemlje možda baš taktilno-kinestetički učenici imaju ideje kako ga izraditi od kartona ili nekog drugog materijala. Oni bi zasigurno više uživali i učili izrađujući ga nego slušajući vaše

predavanje.

U 7. razredu u nastavnoj temi *Klima i biljni pokrov* potrebno je znati analizirati klimatske dijagrame. I taj će zadatak, vjerojatno, najlakše moći svladati vizualni učenici koji uče putem slika. Oni koji uče putem tiska morat će si zapisivati bilješke tijekom analize, barem dok uče na prvim primjerima, a auditorni će biti najsretniji ako im analizu iznese nastavnik usmenim izlaganjem. Zatim dopustite verbalnim učenicima da međusobno jedni drugima radom u parovima iznesu svoja zapažanja jer oni na taj način ponavljaju i utvrđuju naučeno. Taktilno-kinestetičkima bit će potrebno da klimatski dijagram nacrtaju kako bi ga posve razumjeli iako to nije obrazovno postignuće koje se prema Nastavnom planu i programu zahtjeva od učenika 7. razreda.

ZAKLJUČAK

Kao što vidite iz ovih nekoliko primjera cilj je isti, ali su načini dolaska do njega različiti. Naravno da nije moguće uvijek se prilagoditi svima. Ako često tijekom nastavnog sata izmjenjujete metode rada velika je vjerojatnost da ćete zadovoljiti modalitete učenja velike većine učenika, a i sam sat će biti dinamičan i zanimljiv. Važno je osvijestiti da smo različiti i da učimo na različite načine.

Za kraj poslužit ću se još jednim citatom autorica već navedene knjige koji vas ne može ostaviti ravnodušnim. Razmislite o njemu, posjetite školsku knjižnicu u potrazi za pedagoškom literaturom i hrabro krenite u promjene. Iznenadit ćete se - nadam se ugodno!

“Svakodnevno radimo s mladim ljudima i odraslima koji žive s posljedicama obrazovnog iskustva po kojem *“ista veličina odgovara svima”*. Od tih smo ljudi naučili da je najvažniji način održavanja prirodne znatiželje i gorljivosti za učenje, pomoći djeci da pronađu *tko su ona stvarno* - u čemu su dobra i što vole. Trebamo prestati obraćati pažnju na to što djeca ne mogu i početi naglašavati *što mogu*.” (Willis i Hodson, 2004, XVI)

LITERATURA:

WILLIS, M., HODSON, V. K., 2004: *Otkrijte stil učenja vašeg djeteta*, Ostvarenje, Lekenik.

ALENKA BUJAN, prof. geogr. i bibliotekar, učitelj savjetnik

OŠ Draganići

Draganići 35, 47201 Draganići, Hrvatska, e-mail: alenka.bujan@skole.hr